

Administrasjonens vurderinger av innkomne høringssvar ved 1.gangs høring og offentlig ettersyn

Datert 20.03.2025

Innhold

1. Hensikt.....	2
2. Vurdering av høringsuttalelsene	3
A – Offentlige instanser	3
A1 Direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)	3
A2 Direktoratet for mineralforvaltning (DMF)	3
A3 Viken Fylkeskommune	4
A4 Statens vegvesen.....	17
A5 Statsforvalteren i Oslo og Viken (SFOV)	18

1. Hensikt

Planforslaget til kommunedelplan for kulturminner lå ute til 1. gangs høring og offentlig ettersyn i perioden 16. juni – 16. august 2022. I høringsperioden ble det fremmet faglige råd og uttalelser fra offentlige myndigheter. Nedenfor er sammendrag av uttalelsene med administrasjonens vurdering og kommunedirektørens anbefaling.

Fargekoder:

	Uttalelsen tas til følge
	Uttalelsen tas til orientering
	Uttalelsen tas ikke til følge

2. Vurdering av høringsuttalelsene

A – Offentlige instanser

A1 Direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) Mottatt: 10.07.2022				
Uttalelse		Vurdering	Kommunedirektørens anbefaling	
A1.1	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) viser til plansaken som dere har sendt på høring. DSB har dessverre ikke kapasitet til å gå inn i alle mottatte plansaker og sender derfor automatisk ut dette generelle svaret på slike saker. Det er Statsforvalteren som skal følge opp at hensynet til samfunnssikkerhet er ivaretatt i plansaker. Statsforvalteren har også et ansvar for samordning av statlige innsigelser til kommunale planer.		Uttalelsen tas til orientering.	

A2 Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) Mottatt: 27.07.2022				
Uttalelse		Vurdering	Kommunedirektørens anbefaling	
A2.1	DMF ga uttalelse til varsel om oppstart av planen 14.03.2019, der vi oppfordret til å vurdere om feltspattgruvene skal tas med som objekter i planen. DMF ser at kommunen har flere registrerte gruveåpninger i kommunen, men det kommer ikke tydelig frem av planen hvilke typer gruver dette er. DMF oppfordrer til at sikkerhet rundt disse gruveåpningene vurderes i det videre arbeidet med kommunedelplanen. DMF har ingen ytterligere merknader til		Uttalelsen tas til orientering.	

	høring av kommunedelplan for kulturminner i Råde kommune.			
--	---	--	--	--

A3 Viken Fylkeskommune Mottatt: 09.09.2022				
Uttalelse		Vurdering	Kommunedirektørens anbefaling	
A3.1	Jf. plan og bygningsloven skal det utarbeides en handlingsdel knyttet til kulturminneplanen. Den skal vise strategier og tiltak som skal til for å nå målene. Siden handlingsplanen nå mangler ved offentlig ettersyn mener vi at KDP kulturminne bør sendes ut på 2. gangs offentlig ettersyn, <i>med</i> en handlingsdel.	Kommunen har innhentet ekstern bistand fra Asplan Viak til utarbeidelse av en handlingsdel. Kulturminneplanen sendes derfor på 2.gangs høring og offentlig ettersyn, med en handlingsdel.	Uttalelsen tas til følge	
A3.2	Planen skal gjelde fram til 2037, en periode på 15 år. Vi har erfaring med at dette kan være litt lang varighet for en førstegangsplan. Derfor anbefaler vi at man vurderer behovet for rullering av planen ved neste planstrategi.	Det er vurdert at planens varighet forblir til 2037, men at man i løpet av planperioden vurderer om det er behov for rullering ved neste planstrategi.	Uttalelsen tas ikke til følge.	
A3.3	Kulturfaglige innspill: Innledningsvis står det at oversikten ikke er komplett, hverken når det gjelder tema, eller i utvalg av objekter. Derimot kommer det ikke frem hvordan det er jobbet med å velge ut de ulike objektene, og hvilke kriterier som er satt for utvelgelsen. Videre savner vi en bedre kartfesting av de utvalgte objektene/miljøene.	Kommunen innhentet ekstern bistand fra Asplan Viak, som gjennomførte en kulturminneregistrering av utvalgte objekter i kommunen. Kulturminnene er verdisatt i henhold til Asplan Viaks metode, se vedlegg 2. Objektene som er valgt ut er utvalgte fra SEFRAK-registeret, og er starten på kommunens arbeid med å registrere kulturminner. Kommunen har ikke hatt ressurser til å kartlegge samtlige kulturminner i kommunen.	Uttalelsen tas til følge.	

		Planforslaget er oppdatert slik at kartfestingen av de utvalgte objektene/miljøene er inkludert.		
A3.4	Under bakgrunn og planer s. 7 vises det til den pågående rulleringen av kommuneplanens arealdel for Råde (2021-2037). Her vil det bli en oppdatering av bestemmelser som legger føringer for kommunens kulturminner. Dette er bra, men vi mener det burde vært en bedre samkjøring mellom disse planene. Vi har kommet med flere innspill til arealplanen, som vil være nyttige i arbeidet med kommunedelplanen for kulturminner.	I kommuneplanens arealdel for Råde kommune 2023-2037 er det lagt inn enkelte bestemmelser som legger føringer for forvaltning av kommunens kulturminner. I planforslaget til kulturminneplanen som nå legges ut til 2. gangs høring og offentlig, har administrasjonen utarbeidet forslag til bestemmelser som kan inkorporeres i kommuneplanens arealdel ved neste rullering.	Uttalelsen tas til orientering.	
A3.5	Planforslaget svarer i liten grad ut kulepunkt 2 om hvordan målet om en bærekraftig forvaltning og bevaring av Råde kommunes kulturhistoriske identitet skal nås.	Det er lagt til et underkapittel: <i>Bærekraftig kulturminneforvaltning</i> i kapittel 2 <i>Utfordringer</i> .	Uttalelsen tas til følge.	
A3.6	Planforslaget svarer ikke ut kulepunkt 3 om hvordan man skal nå målet om å øke bevisstheten om kulturminnekvallitetene i kommunen.	I kapittel 7 <i>Virkemidler i kulturminnevernet</i> står det informasjon om formidling av kulturminner.	Uttalelsen tas til følge.	
A3.7	Kommunedelplan for kulturminner i Råde er lagt ut til offentlig ettersyn uten en handlingsdel. Vi mener arbeidet med handlingsdelen ville ha klargjort og svart ut flere av manglene vi har påpekt over. På bakgrunn av det ovenforstående vil vi sterkt anbefale Råde kommune om å oppdatere og	Kommunen har innhentet ekstern bistand fra Asplan Viak til utarbeidelse av en handlingsdel. Kulturminneplanen sendes derfor på 2.gangs høring og offentlig ettersyn, med en handlingsdel.	Uttalelsen tas til følge.	

	inkludere en handlingsdel i planarbeidet, og deretter sende kommunedelplan for Kulturminner i Råde 2022 - 2037 ut på 2. gangs offentlig ettersyn.			
Kapittel 1: Innledning				
A.3.8	Planen har en god gjennomgang av utfordringer, men vi savner et kapittel som utdyper hva som ligger i bærekraftig kulturminneforvaltning.	Det er lagt til et underkapittel <i>Bærekraftig kulturminneforvaltning</i> .	Uttalelsen tas til følge.	
A3.9	<u>Underkapittel 1.4: Kulturminnevern</u> Kapittelet gir en grei oversikt over ansvarsfordeling, forvaltning og lovverk. Her vil vi vise til en litt mer omfattende variant i Hvaler kommunes kommunedelplan for kulturminner s. 22 og 23. Der er det flere nyttige tips til oppsett og tema som med fordel kan inkluderes i Rådes plan.	Det er lagt til mer informasjon om ansvarsfordeling, forvaltning og lovverk i vedlegg 4.	Uttalelsen tas til følge.	
A3.10	<u>Avsnitt: Verneverdi</u> Stusser over begrepet legalfredete kulturminner. Her kan det være fint å bruke begrepene automatisk fredet, vedtaksfredet og forskriftsfredet, samt vernet.	Kapittel 3 <i>Metode for verdivurdering av verneverdi</i> er lagt til i planforslaget.	Uttalelsen tas til orientering.	
Kapittel 2 (nå kapittel 1): Rådes historie				
A3.11	Det er lagt ved et kart over registrerte kulturminner og SEFRAK-bygg i kommunen hentet fra den nasjonale kulturminnedatabasen	Administrasjonen har utarbeidet kart på grunnlag av registreringer utført av Asplan Viak.	Uttalelsen tas til ikke til følge.	

	Askeladden. Vi oppfordrer til å hente ut et kart fra 2022, og skrive en kommentar om at det stadig registreres nye kulturminner.			
A3.12	<u>Underkapittel: 2.1 Registrerte fornminner i Råde</u> Overskriften er misvisende. Teksten handler om hvordan kulturminner legges inn i henholdsvis Kulturminnesøk og Askeladden. Det vil være nyttig med en klargjøring av forskjellen mellom de to databasene.	Underkapittel er tatt ut av planen.	Uttalelsen tas til følge.	
A3.13	Kapittelet inkluderer bilder av fredete bygninger i kommunen. Et av bildene er av Teltebua. Teltebua er ikke fredet. Ellers savnes det en samlet oversikt over fredete bygninger/kulturmiljø fra nyere tid i kommunen. Dette bør samsvare med informasjon i Askeladden, samt kommende arealplan.	Bildet av Teltebua er tatt ut.	Uttalelsen tas til følge.	
Kapittel 3 (nå kapittel 5): Kulturlandskapet				
A3.14	Det ville være nyttig med en klargjøring av hvorfor man har ønsket å ha med naturlandskap og naturdannelser som jettegryter i denne planen. Det er ellers bra at regionalt viktige kulturmiljø og kulturlandskap som vist i temakart i Fylkesplan for Østfold mot 2050, er inkludert i planen.	Kapittel 5 er oppdatert med informasjon om hvorfor naturlandskap og naturdannelser anses som viktige deler av kommunens kulturminneplan.	Uttalelsen tas til følge.	

A3.15	<u>Kapittel 3.5</u> Pilegrimsveien bør overskriften endres til Pilegrimsleden som er benevnelsen som brukes i all markedsføring av leden	«Pilegrimsveien» er endret til «Pilegrimsleden».	Uttalelsen tas til følge.	
A3.16	Se videre til vår uttalelse fra 2019 om Råde kommunes skjøtselsavtale med fylkeskommunen om tilrettelegging av kulturminner. De tilrettelagte lokalitetene bør med i en liste over automatisk fredete kulturminner som er prioritert tilrettelagt for publikum.	Det er lagt til et kart over de automatisk fredete kulturminnene, se vedlegg 6 figur 4. De tilrettelagte lokalitetene er beskrevet under kapittel 5 <i>Kulturlandskap</i> .	Uttalelsen tas til følge.	
A3.17	I tillegg til kulturminnene vi nevnte i vår tidligere uttalelse, bør skiltene på kommunegrensene, i Karlshus, og Tesala kirkested, eventuelt også skiltet i gravfeltet på Breidablikk, inngå i oversikten.	Informasjonsskiltene er ikke nevnt spesifikt.	Uttalelsen tas ikke til følge.	
A3.18	Pilegrimsleden bør, sammen med de tilrettelagte kulturminnene, omtales med tanke på hvordan kommunen arbeider for bruk og formidling av kulturminner. Her kan man vise til kulturminner som ressurs, og hvilke muligheter som ligger i tilrettelegging og formidling, i forbindelse med næring, folkehelse, verdiskaping, identitetsbygging, opplysning, arrangementer etc.	Kapittel 5 <i>Kulturlandskap</i> Pilegrimsleden er oppdatert i henhold til uttalelsen.	Uttalelsen tas til følge.	
A3.19	Vi oppfordrer kommunen videre til å lage en oversikt over automatisk fredete kulturminner som kommunen eventuelt har som mål å tilrettelegge fremover.	I kapittel 5 <i>Kulturlandskap</i> informasjon om automatisk fredete kulturminner og det er utarbeidet et kart over enkeltminner, se vedlegg 6 figur 4.	Uttalelsen tas ikke til følge.	

A3.20	I handlingsdelen er det viktig at skjøtselsavtalen med fylkeskommunen omtales, og at det i fremtidige økonomiplaner settes av ressurser til skjøtsel og eventuelt annet arbeid for å formidle kulturminneområdene som inngår i avtalen.	I handlingsdelen er skjøtselsavtalen med fylkeskommunen og private grunneiere omtalt. Kommunen vil i fremtidige økonomiplaner sette av ressurser til skjøtsel og formidling av kulturminneområdene som inngår i avtalene.	Uttalelsen tas til følge.	
Kapittel 4 (nå kapittel 6): Kulturminner i nyere tid				
A3.21	I innholdsfortegnelsen er det også satt opp et kapittel for andre kulturminner, men dette fins ikke.	Innholdsfortegnelsen var feil.	Uttalelsen tas til orientering.	
A3.22	Generelt gir kapitlene en god oversikt over viktige kulturhistoriske tema i Råde. Under de fleste tema har kommunen gjort et utvalgt av verneverdige kulturminner som skal bevares. Vi savner en verdivurdering for kulturminnene som er valgt ut, altså hvilke verdier som gjør at kulturminnet vurderes som verneverdig av kommunen. Verdier deles gjerne inn i kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og bruksverdi. Lokal, regional og nasjonal verdi er også faktorer som kan vurderes.	Kommunen innhentet ekstern bistand fra Asplan Viak, som gjennomførte en kulturminneregistrering av utvalgte objekter i kommunen. Kulturminnene er verdigsatt i henhold til Asplan Viaks metode, se vedlegg 2. Objektene som er valgt ut er utvalgte fra SEFRAK-registeret, og er starten på kommunens arbeid med å registrere kulturminner. Kommunen har ikke hatt ressurser til å kartlegge samtlige kulturminner i kommunen. Kapittel 3 Metode for verdisetting av verneverdi er lagt til og gir en oversikt over vurderingskriteriene av kulturminnene. Det er lagt ved tabeller som viser verneverdi, samt at det er utarbeidet kart (se vedlegg 6).	Uttalelsen tas til følge.	
A3.23	Vi anbefaler at de verneverdige kulturminnene som er valgt ut samles i lister. Listene bør inneholde informasjon som adresse og gnr./bnr. for hvert kulturminne, samt	For landbruk og kyst- og strandsittermiljøene er det gjort en verdivurdering. Disse er samlet i lister med informasjon om gnr./bnr., bygningsnummer, SEFRAK nummer og verneverdi.	Uttalelsen tas til følge.	

	byggningsnummer og eventuelt SEFRAK nummer for verneverdige enkeltbygg. Når kommunen får inn plan- og byggesaker vil dette gjøre det enkelt for saksbehandlere å vurdere om nye tiltak berører utvalgte kulturminner.	De andre temaene under kapittel 6, som samferdsel og infrastruktur, tekniske og industrielle kulturminner, offentlig insitusjoner, krigs- og forsvarsminner har en liste med prioriterte kulturminner som ikke er verdisatt på nåværende tidspunkt. Objektene som er valgt ut er utvalgte fra SEFRAK-registeret, og er starten på kommunens arbeid med å registrere kulturminner. Kommunen har ikke hatt ressurser til å kartlegge samtlige kulturminner i kommunen.		
A3.24	Vi anbefaler at det utarbeides kart som viser de utvalgte kulturmiljøenes avgrensing. Når kommunen får inn plan- og byggesaker vil dette gjøre det enkelt for saksbehandlere å vurdere om nye tiltak berører utvalgte kulturmiljøer.	Det er utarbeidet kart som viser punktvis oversikt over registrerte kulturmiljøer, se vedlegg 6 figur 2. Arbeidet med kulturminneregistrering er i oppstartsfasen, og kommunen vil fortsette dette arbeidet og stadig videreutvikle kartgrunnlagene for kulturminner.	Uttalelsen tas ikke til følge.	
A3.25	Vi anbefaler at verneverdige kulturminner og kulturmiljøer blir gjort tilgjengelig i kommunens digitale kartløsning. I plan- og byggesaker vil dette gjøre det enkelt for saksbehandlere å vurdere om nye tiltak berør kulturminner og kulturmiljøer. Dette kan også gjøre huseiere og eiendomsutviklere oppmerksomme på verneverdier på egen eiendom, før de sender inn plan- og byggesaker til kommunen.	Arbeidet med kulturminneregistrering er i oppstartsfasen, og kommunen vil fortsette dette arbeidet og stadig videreutvikle kartgrunnlagene for kulturminner. Kommunen planlegger å innarbeide kartgrunnlagene i kommunens digitale kartløsning på sikt.	Uttalelsen tas til orientering.	
A3.26	<u>Underkapittel 4.1 Landbruket</u> Informasjonen er god, men det kunne være fint med noen setninger om hvilke type	Planforslaget er oppdatert med informasjon om hvilke type gårdshus som er i ferd med å forsvinne, se kapittel 6 <i>Nyere tids kulturminner</i>.	Uttalelsen tas til følge.	

	gårdshus som er i ferd med å forsvinne fra gårdene, slik som bryggerhus, låver etc., og hvilke funksjoner disse bygningene har hatt. I listen over prioriterte kulturminner knyttet til landbruket savner vi Arneberg og Burum.			
A3.27	<u>Underkapittel 4.1 Landbruket</u> Tomb er med i listen over prioriterte kulturminner knyttet til landbruket. Her vil vi spesifikt peke på kornmagasinet på Tomb som et regionalt viktig kulturminne. Kornmagasinet er blant de største i Østfold og har en særpregt utforming. Tomparken har også stor regional verdi. Dette er en av de best bevarte romantiske parkene med damanlegg i Østfold Det bør også komme frem at det fins to fredete bygningsmiljøer innenfor denne kategorien: Kåpegot med fredet bygning fra ca. 1800, og Nøisom som fredet gårdstun med bygninger.	Kornmagasinet er inkludert i planen. Tombparken er beskrevet i kapittel 5 Kulturlandskap under overskriften Tomb herregård. Det er lagt til følgende tekst: Informasjon om de to fredete bygningsmiljøene Kåpegot og Nøisom er lagt til i kapittel 6 <i>Nyere tids kulturminner</i>.	Uttalelsen tas til følge.	
A3.28	<u>Underkapittel 4.2 Kyst og strandsittermiljø</u> Kapittelet gir et interessant innblikk i kystmiljøet i Råde. Det er laget en liste over prioriterte kulturmiljø, men denne er svært generell. Inngår eksempelvis noen av de tidstypiske husene til Hvalfangerne fra Saltnes i listen? Hva skal vernes i Vansjø?	Hvalfangerhusene er tatt med i listen over prioriterte kulturmiljø i kapittel 6 <i>Nyere tids kulturminner</i>.	Uttalelsen tas delvis til følge.	
A3.29	<u>Underkapittel 4.3 Ferie- og fritidskommunen</u> Kapittelet tar for seg et aspekt ved den kulturhistoriske	Objektene som er valgt ut er utvalgte fra SEFRAC-registeret, og er starten på kommunens arbeid med å registrere kulturminner. Kommunen har ikke hatt	Uttalelsen tas til orientering.	

	utviklingen som er viktig for kommunen, hyttemiljø og campingplasser. Det blir imidlertid ikke gjort en drøfting av om noen kulturmiljø/objekter bør tas vare på.	ressurser til å kartlegge samtlige kulturminner i kommunen.		
A3.30	<u>Underkapittel 4.4 Samferdsel og infrastruktur</u> Kapittelet er interessant, men kunne ha vært strukturert litt bedre. Det bør komme fram at hulveier er fra tiden før man får kjerre-/kjørevei, og at hulveiløp er automatisk fredet. I listen over prioriterte kulturminner er det flere jernbanerelaterte objekter. Vi anser også selve stasjonsmiljø fra 1878 som regionalt viktig.	Kapittel 6 <i>Nyere tids kulturminner</i> med underkapittel <i>Samferdsel og infrastruktur</i> er endret. I kommuneplanens arealdel for Råde kommune er Råde stasjonsmiljø med stasjonsbygninger, meieri og meieributikk underlagt hensynssone H570 Kulturmiljø. Listen over prioriterte kulturminner er oppdatert i henhold til uttalelsen.	Uttalelsen tas til følge.	
A3.31	<u>4.5 Tekniske og industrielle kulturminner</u> Dette er et interessant kapittel med flere utvalgte kulturminner.		Uttalelsen tas til orientering.	
A3.32	<u>4.6 Krigsminner</u> Dette er et godt og interessant kapittel. Her bør det også komme fram at de tre batteriene er fredet.	Informasjon om at de tre batteriene; Gyllerås, Høyås og Vetaåsen er fredet er lagt til i kapittelet.	Uttalelsen tas til følge.	
A3.33	<u>4.7 Institusjonsbygninger</u> Råde kirke og Tomb kirke er nevnt før i planen, men de bør også omtales her, samt inkluderes i oversikten over prioriterte kulturminner. Råde kirke og kirkegård er fredet, og Tomb kirke fra 1869 er listeført. Her kan man også opplyse om hva det betyr at en kirke er listeført. Dette har vi spilt inn i høringsrunden til arealplanen som er under behandling.	Kapittelet er utvidet med informasjon om Råde kirke og Tomb kirke, og hva det betyr at en kirke er listeført. De er også inkludert i oversikten over prioriterte kulturminner.	Uttalelsen tas til følge.	

	Videre mener vi Råde herredshus er et regionalt viktig kulturminne, jf. vår uttalelse til sentrumsplan for Karlshus. Herredshuset er oppført i 1958, senere utvidet med nordfløy, og har et autentisk interiør. Bygningen er et av få regionale eksempler på herredshus/rådhus som er bygd i etterkrigstiden. Det enkle, originale formspråket er godt ivaretatt. Det er også av stor kulturhistorisk betydning at bygningen fremdeles brukes til sitt opprinnelige formål.	Råde herredshus er tatt med i planen.		
Kapittel 5: Oppfølging av planen				
A3.34	Planen gir en god oversikt over kulturminnetema og kulturminneverdier i Råde. Uten en utarbeidet handlingsdel, vil planen derimot ikke kunne brukes til formålet. Handlingsdelen må på plass, og det er viktig at denne rulleres sammen med kommunens årlige økonomiplan.	Kommunen har innhentet ekstern bistand fra Asplan Viak til utarbeidelse av en handlingsdel. Kulturminneplanen sendes derfor på 2.gangs høring og offentlig ettersyn, med en handlingsdel.	Uttalelsen tas til følge.	
Kapittel 6 (Nå kapittel 7, vedlegg 3 og 6): Oppslagsdel og kart				
A3.35	Kapittelet gir en oversikt over begreper og definisjoner. Her kunne det også vært nyttig med en oversikt over økonomiske virkemidler slik som tilskuddsordninger innenfor kulturminnevernet, samt oversikt over fagmiljøer som t.d. gir råd om restaurering av gamle bygninger. Kommunen har laget en liste over alle SEFRAK-registrerte bygg i kommunen. Det er uklart for oss om denne listen kun er en oversikt, eller om kommunen	Informasjon om økonomiske virkemidler som f.eks. tilskuddsordninger, samt oversikt over fagmiljø som gir råd om restaurering av gamle bygninger er lagt inn i kapittel 7. Listen er fjernet fra oppdatert planforslag.	Uttalelsen tas til følge.	

	vurderer alle SEFRAK-bygningene til å ha verneverdi. Dette må avklares i planen. Kapittelet har også en rekke kartvedlegg der ulike kulturminnetyper og også naturtyper er tatt med. Det er vanskelig å forstå hva man ønsker å vise med kartene, og de er heller ikke knyttet til de ulike kapitlene. Det kan være bedre å ta med kartutsnitt under de ulike temaene, slik som registrerte fornminner i Råde, landskap, kulturmiljøer og pilegrimsleden mm. Alle kart hentet fra Askeladden bør også være oppdaterte.	Det er gjort en oppdatering av kart, hvor samtlige kart nå er relevante.		
A3.36	Videre kan kapittel 6.5 Lovverk, gjerne flyttes fram i forlengelsen av kapittel 1.5.	Relevant lovverk med forskrifter er lagt til vedlegg 4.	Uttalelsen tas ikke til følge.	
Innspill fra KIK-rådgiver				
A3.37	Kommunen har gjort et utvalgt av verneverdige kulturminner som skal bevares. Vi anbefaler at disse samles i en liste. Listene bør inneholde informasjon som adresse og gnr./bnr. for hvert kulturminne, samt bygningsnummer og eventuelt SEFRAK nummer for verneverdig enkeltbygg. Dette vil gjøre det enkelt for saksbehandler å vurdere om nye tiltak berører kulturminner når kommunen får inn plan- og byggesaker.	Se kommentar i A3.23.	Uttalelsen tas til følge.	
A3.38	Kommunen har gjort et utvalg av verneverdige kulturmiljø. Vi anbefaler at det utarbeides kart som viser kulturmiljøenes avgrensing. Dette vil gjøre det enkelt for saksbehandler å vurdere om nye tiltak berører	Se kommentar i A3.24.	Uttalelsen tas ikke til følge.	

	kulturmiljøer når kommunen får inn plan- og byggesaker.			
A3.39	Vi anbefaler at verneverdige kulturminner og kulturmiljøer tilgjengeliggjøres digitalt i kommunens kartløsning. Dette vil gjøre det enkelt for saksbehandler å vurdere om nye tiltak berør kulturminner og kulturmiljøer i plan- og byggesaker. Synliggjøring av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer i kommunens kartløsning er også viktig for at huseiere og eiendomsutviklere skal bli klar over verneverdier på egen eiendom, før de sender inn plan- og byggesaker til kommunen.	Se kommentar i A3.25.	Uttalelsen tas til orientering.	
A3.40	Kommunen har laget en liste over alle SEFRAK-registrerte bygg i kommunen. Det er uklart for oss om denne listen kun er en oversikt eller om kommunen vurderer alle SEFRAK-bygningene til å ha verneverdi. Dette må avklares i kulturmiljøplanen.	Listen er fjernet fra oppdatert planforslag.	Uttalelsen tas til orientering.	
A3.41	Vi savner en verdivurdering for kulturminnene som er valgt ut, altså hvilke verdier som gjør at kulturminnet vurderes som verneverdig av kommunen. Verdiene deles gjerne inn i kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og bruksverdi. Lokal, regional og nasjonal verdi er også faktorer som kan vurderes.	Se kommentar i A3.22.	Uttalelsen tas til følge.	
Innspill fra seksjon for arkeologiske kulturminner				
A3.42	På side 10 under temaet Kulturminnevern ber vi om at Råde kommune ser på hvordan Hvaler kommune har skrevet om temaet i sin kulturminneplan	Kulturminneplanen vil være et plandokument som kommunen stadig skal utbedre, vi vil ta med tipsene inn i fremtidige rullinger.	Uttalelsen tas til orientering.	

	(side 22 og 23). Her er det flere nyttige tips for oppsett og hva som bør nevnes under temaet.			
A3.43	I den siste delen av kulturminneplanen er det en rekke kart der ulike kulturminnetyper og også naturtyper (jettegryter) er tatt med. Dette blir fort et sammensurium av kart som ikke er så informative. Det kan være bedre å ta med kartutsnitt under de ulike temaene slik som registrerte fornminner i Råde, landskap, kulturmiljøer og pilegrimsleden.	Det er gjort en oppdatering av kart, hvor samtlige kart nå er relevante, se vedlegg 6.	Uttalelsen tas til følge.	
A3.44	Kommunal saksbehandling: Gode samarbeidsrutiner på tvers av enheter og fagmiljøer gjennom etablerte møtearenaer vil være viktig i dette arbeidet. Målet bør være å gjøre kunnskap om byens kulturarv og arkitektur lett tilgjengelig, og inspirerer til innsats blant befolkningen og ansatte. Å styrke Råde kommunes omdømme som et attraktivt sted med stolte tradisjoner.		Uttalelsen tas til orientering.	
Konklusjon				
A3.45	Fagmyndighet for kulturminnevern i Viken fylkeskommunes vil sterkt anbefale Råde kommune om å oppdatere og inkludere en handlingsdel i planarbeidet, og deretter sende kommunedelplan for Kulturminner i Råde 2022 - 2037 ut på 2. gangs offentlig ettersyn. Fylkeskommunen stiller gjerne i dialog dersom kommunen ønsker det.	Det er utarbeidet en handlingsdel i planarbeidet, og planen sendes på 2.gangs høring og offentlig ettersyn.	Uttalelsen tas til følge.	

Uttalelse		Vurdering	Kommunedirektørens anbefaling
A4.1	Uttalelse Samferdsel og infrastruktur: I kapittel 4.4 i forslag til kommunedelplan omtales prioriterte kulturminner knyttet til samferdsel og infrastruktur. Vi kjenner ikke disse godt nok til å kunne gi relevante kommentarer. Statens vegvesen utga i 2002 nasjonal verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminner. Det er valgt ut typiske vegminner som viser trekk i veghistorien som har hatt betydning i store deler av landet, samt vegminner som gjenspeiler regionale trekk. Ingen av disse vegminnene finnes i Råde kommune.		Uttalelsen tas til orientering.
A4.2	Uttalelse Alleer og trær: I forslag til kommunedelplan kapittel 3.4 omtales alleer og trær. Disse konkretiseres ikke videre med unntak av Råde-eika som omtales kort. Statens vegvesen utarbeidet i 2009 en rapport om «alleer og trerekker i Østfold fylke». Rapporten omtaler fem alleer i Råde: • Fv. 1076 Ovenveien, Fuglevik (nordre Fuglevik gård) • Fv. 1076 Ovenveien, Fuglevik • Fv. 116 Berg- Tomb, Hauga • Fv. 116 Berg • Rv. 110 Karlshus Seinere ga Statens vegvesen (2018) ut en revidert rapport om «prioriterte alleer og trerekker i		Uttalelsen tas til orientering.

	Østfold» hvor de ovennevnte strekningene ikke inngår.			
--	---	--	--	--

A5 Statsforvalteren i Oslo og Viken (SFOV) Mottatt: 19.09.2022				
Uttalelse		Vurdering	Kommunedirektørens anbefaling	
A5.1	Vi har vurdert planforslaget ut fra regionale og nasjonale hensyn innenfor våre ansvarsområder. Basert på oversendt informasjon har vi ingen konkrete merknader til planforslaget.		Uttalelsen tas til orientering.	